

เชียงใหม่สัตวแพทยสาร 2549;4(1):57-62.

รายงานฉบับสั้น

การศึกษาประชากรสุนัขจรจัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปิยะมาศ คงถึง,¹ อัญญาภรณ์ แสนแก้วทอง,² จารุวรรณ ไทยกลาง,¹
ประภาวดี ไพรินทร์,¹ วสันต์ ตั้งโกคานนท์,¹ วรุตม์ วงศ์กาฬสินธุ์,³ สุวิชัย โจรจนเสถียร⁴

¹สาขาวิชาพรีคลินิกทางสัตวแพทยศาสตร์,² หน่วยสนับสนุนงานวิจัย งานวิจัยและวิเทศสัมพันธ์,
³สาขาวิชาคลินิกช่างและสัตวป่า,⁴สาขาวิชาคลินิกสัตวเคี้ยวเอื้อง
คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนประชากรสุนัขจรจัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาที่เกิดจากสุนัขจรจัด และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดตั้งสถานพักพิงสุนัขจรจัด เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบสอบถาม ระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน พ.ศ. 2548 จำนวน 516 ชุด พบว่าจำนวนประชากรสุนัขจรจัดทั้งสิ้นมี 1,217 ตัว สุนัขจรจัดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 1-3 ปี (ร้อยละ 26.86) รองลงมาคืออายุระหว่าง 3-5 ปี (ร้อยละ 19.64) และเป็นสุนัขพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 67.12) และสุนัขพันธุ์ผสม (ร้อยละ 32.88) สำหรับปัญหาที่เกิดจากสุนัขจรจัดที่พบบ่อยคือ การคุ้ยขยะทำให้เกิดความสกปรก (ร้อยละ 15.06) รองลงมาคือการถ่ายอุจจาระเรี่ยราด (ร้อยละ 13.88) ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 95.01 เห็นด้วยกับการสร้างสถานพักพิงสุนัขจรจัด ร้อยละ 28.67 เห็นว่าทุกหน่วยงานควรร่วมมือกันในการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด ร้อยละ 52.92 เห็นว่าสถานพักพิงควรรองรับสุนัขจรจัดได้จำนวน 201-500 ตัว และร้อยละ 27.45 เห็นว่าการระดมทุนควรขอเงินสนับสนุนจากรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 65.36 เห็นว่าสุนัขจรจัดจะถูกนำมาทิ้งเพิ่มขึ้นหากมีสถานพักพิง ร้อยละ 84.21 จะไม่นำสุนัขของตนมาทิ้ง และร้อยละ 78.29 จะไม่รับสุนัขจากสถานพักพิงไปเลี้ยง ในเบื้องต้นควรมีโครงการระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหาสุนัขจรจัด เช่น การควบคุมประชากรสุนัขจรจัด การบริการตรวจรักษาและฉีดวัคซีนแก่สุนัขจรจัด และการปลูกจิตสำนึกแก่ผู้เลี้ยงสุนัขไม่ให้นำสุนัขของตนมาทิ้ง เชียงใหม่สัตวแพทยสาร 2549;4(1):57-62.

คำสำคัญ: สุนัขจรจัด ประชากรสุนัขจรจัด สถานที่พักพิงสุนัขจรจัด ปัญหาสุนัขจรจัด

ติดต่อขอสำเนาบทความได้ที่: ปิยะมาศ คงถึง, สาขาวิชาพรีคลินิกทางสัตวแพทยศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์, ต.แม่เหียะ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100; E-mail:piyamat@chiangmai.ac.th

ได้รับบทความวันที่ 26 ธันวาคม 2548

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูง เป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน การเงินการธนาคาร และการบริการต่างๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ซึ่งการเจริญอย่างรวดเร็วนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาการจราจร ยาเสพติด และสิ่งแวล้อม⁽¹⁾ นอกจากนี้ ปัญหาสุนัขจรจัดถือเป็นปัญหาที่แฝงอยู่ในชุมชนเชียงใหม่ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวซึ่งหากไม่มีการดำเนินการป้องกันอาจกลายเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต ซึ่งสุนัขจรจัดเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ แก่สังคม เช่น ส่งเสียดังคุษยเสียขยะมูลฝอย ถ่ายอุจจาระเรี่ยราด ไล่กัดผู้คน ก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากรถเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เห็บหมัด และเป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งในประเทศไทยมีสุนัขจรจัดจำนวนมากที่ไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าและนำโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่สุนัขเลี้ยงที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน พบว่าร้อยละ 25 ของสุนัขที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าคือสุนัขเลี้ยง⁽²⁻⁴⁾ การแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดนั้นจำเป็นต้องทราบข้อมูลทางด้านจำนวนประชากรสุนัขจรจัด ปัญหาที่เกิดจากสุนัขจรจัด รวมทั้งความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด เช่น การจัดตั้งสถานพักพิงสุนัขจรจัด

วิธีการศึกษา

ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ออกแบบสอบถาม และกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 40,056 หลังคาเรือน⁽⁵⁾ คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมตามแบบของ Taro Yamane⁽⁶⁾ โดยใช้ค่าความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคืออย่างน้อย 397 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลตามเขตตำบลแต่ละตำบลแบ่งเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ วัด โรงเรียน โรงพยาบาล และตลาด จากนั้นทำการแจกแบบสอบถามโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) อย่างน้อยร้อยละ 50 ของกลุ่มประชากร และโดยการสุ่มแบบสะดวก (convenience sampling) ในบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมจำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 516 ชุดแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสถิติ (SPSS) โดยข้อมูลส่วนที่เป็นคำถามให้เลือกตอบได้นำมาวิเคราะห์หาแนวโน้มของข้อมูลโดยใช้ความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ส่วนข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิดจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุป พร้อมทั้งระบุจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกรณีที่มีผู้ให้ข้อเสนอแนะเหมือนกันมากกว่า 1 ราย

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 516 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 267 คน (ร้อยละ 51.74) และเพศชาย จำนวน 249 คน (ร้อยละ 48.26) โดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 45.44) รองลงมาคือพระภิกษุ (ร้อยละ 19.84) มีอายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 25.29) รองลงมาคือ

อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 20.95) สถานภาพโสด (ร้อยละ 59.52) รองลงมาคือสถานภาพสมรส (ร้อยละ 35.27) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 40.04) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 23.78) และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 43.08) รองลงมาคือรายได้ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 28.13)

จำนวนประชากรสุนัขจรจัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดพบว่าประชากรสุนัขจรจัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,217 ตัว ซึ่งเป็นสุนัขจรจัดที่พบในบริเวณวัด โรงเรียน โรงพยาบาล พื้นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และตลาดต่างๆ (จำนวน 465, 418, 198, 124 และ 12 ตัว ตามลำดับ) เป็นสุนัขเพศเมียจำนวน 512 ตัว (ร้อยละ 42.07) เพศผู้จำนวน 446 ตัว (ร้อยละ 36.65) และไม่สามารถระบุเพศได้จำนวน 259 ตัว (ร้อยละ 21.28) โดยสุนัขจรจัดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 1-3 ปี (ร้อยละ 26.86) รองลงมาคืออายุ 3-5 ปี, 6-12 เดือน, 5-10 ปี, ต่ำกว่า 6 เดือน, มากกว่า 10 ปี และไม่ทราบอายุ (ร้อยละ 19.64, 12.87, 9.71, 9.03, 2.93 และ 19.96 ตามลำดับ) เป็นสุนัขพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 67.12) และพันธุ์ผสม (ร้อยละ 32.88)

ผลกระทบหรือปัญหาที่เกิดจากสุนัขจรจัด

ปัญหาที่เกิดจากสุนัขจรจัดที่พบบ่อย คือ การคุ้ยเขี่ยขยะทำให้เกิดความสกปรก (ร้อยละ

15.06) การถ่ายอุจจาระ/ปัสสาวะเรี่ยราด (ร้อยละ 13.88) ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่ดี (ร้อยละ 11.97) นำโรคมาสู่คน (ร้อยละ 11.37) และส่งเสียงดังจากการเห่าหอน (ร้อยละ 11.10) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงต่างๆ (ร้อยละ 10.74) ทำร้ายผู้คน (ร้อยละ 9.42) รบกวนและสร้างความรำคาญ (ร้อยละ 8.83) ขโมยอาหาร (ร้อยละ 7.01) และปัญหาอื่นๆ เช่น ทำให้เกิดปัญหาจากรทำให้ผู้คนหวาดกลัว (ร้อยละ 0.64)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางการแก้ปัญหาสุนัขจรจัด

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสร้างสถานพักพิงสุนัขจรจัด (ร้อยละ 95.01) โดยทุกหน่วยงานควรร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา (ร้อยละ 28.67) ซึ่งสถานพักพิงควรรองรับสุนัขได้ 201-500 ตัว (ร้อยละ 32.92) และควรระดมทุนโดยการขอเงินสนับสนุนจากรัฐบาล (ร้อยละ 27.45) นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.36 มีความเห็นว่าสุนัขจรจัดจะถูกนำมาทิ้งมากขึ้นหากมีการสร้างสถานพักพิงสุนัขจรจัด โดยคิดว่ามีสถานที่รองรับสุนัขจึงนำสุนัขมาปล่อยมากขึ้นแต่โดยส่วนตัวจะไม่นำสุนัขของตนมาทิ้งให้สถานพักพิงดูแล (ร้อยละ 84.21) เนื่องจากสามารถเลี้ยงสุนัขของตนได้ มีความรัก ผูกพัน และสงสารสุนัขแต่หากมีโครงการหาบ้านใหม่ให้สุนัขจรจัดพวกเขาจะไม่รับสุนัขจรจัดไปเลี้ยง (ร้อยละ 78.29) เนื่องจากมีสุนัขขี้อายุมากพอแล้ว และบางรายมีปัญหาด้านสถานที่ เช่น บ้านคับแคบ อยู่บ้านเช่าหรือหอพัก และไม่มีเวลาดูแล นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังให้ข้อเสนอ

แนะเพิ่มเติมว่าควรทำหมันให้แก่สุนัขจรจัดทุกตัวเพื่อควบคุมประชากรสุนัขจรจัด และควรออกกฎหมายควบคุมการเลี้ยงสุนัข

บทวิจารณ์

มีผู้สำรวจจำนวนประชากรสุนัขเลี้ยงในภาคเหนือในปี 2533 พบว่ามีจำนวน 2,018,580 ตัว⁽⁷⁾ ส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีประชากรสุนัขเลี้ยงมีผู้สำรวจในปี 2536 พบว่ามีจำนวน 199,774 ตัว ปี 2537 มีจำนวน 242,054 ตัว และปี 2538 มีจำนวน 234,691 ตัว⁽⁸⁾ สำหรับในเขตเทศบาลจังหวัดเชียงใหม่พบว่ามีสุนัขเลี้ยงจำนวน 51,122 ตัว ในจำนวนนี้เป็นสุนัขจากวัดต่างๆ จำนวน 1,104 ตัว⁽⁹⁾ สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งพบว่ามีจำนวนสุนัขจรจัดจำนวน 1,217 ตัวและจากการสำรวจพบว่าสุนัขจรจัดส่วนใหญ่เป็นเพศเมียและมีอายุอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ทำให้มีแนวโน้มว่าจำนวนประชากรสุนัขจรจัดจะเพิ่มขึ้นหากไม่มีการควบคุมอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับในกรุงเทพฯ ซึ่งมีรายงานว่าจำนวนสุนัขจรจัดเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าในเวลา 8 ปี คือ จาก 40,000 ตัว ในปี พ.ศ.2535 เป็น 110,000 ตัว ในปี พ.ศ. 2542⁽¹⁰⁾ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสร้างสถานพักพิงสุนัขจรจัดซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาสุนัขจรจัดได้ แต่อย่างไรก็ตามควรมีโครงการระยะสั้นสำหรับแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนที่เลี้ยงสุนัขอยู่แล้วมีจิตสำนึกกับผิวดชอบ โดยการทำหมันสุนัขของตน เพื่อไม่ให้เพิ่มจำนวนมากจนต้องนำไปปล่อยเป็นสุนัขจรจัด ควบคุมประชากรสุนัขจรจัดอย่าง

จริงจังโดยการทำหมันให้แก่สุนัขจรจัด และการดูแลสุขภาพแก่สุนัขจรจัด เช่น การฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า การฉีดยากำจัดเห็บหมัดรักษาโรคผิวหนัง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสาขาวิชาพรีคลินิกทางสัตวแพทยศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2548 คณะสัตวแพทยศาสตร์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการแจกแบบสอบถาม ตลอดจนประชาชนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

1. เอกสารบรรยายสรุปจังหวัดเชียงใหม่. ข้อมูลจาก <http://202.28.249.3/~cmgo/info.php> : คนเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2548.
2. กองสัตวแพทย์สาธารณสุข. หัวข้อสุนัขจรจัดกทม. ข้อมูลจาก <http://www.geocities.com/asrinvet/pet/dogbkk.html> : คนเมื่อ 28 กันยายน 2547.
3. Kongkaew W, Coleman P, Pfeiffer DU, Antarasene C, Thiptara A. Vaccination coverage and epidemiological parameters of the owned-dog population in Thungsong District, Thailand. Preventive Veterinary Medicine 2004;65:105-15.
4. Denguangboripant J, Wacharapluesadee B, Lumlerdacha B, Ruankaew N, Hoonsuwan W, Puanghat A, Hemachudha T. Transmission dynamics of rabies virus in Thailand: Implications for disease control. BMC Infectious Disease 2005;5:52.

5. กรมการปกครอง. ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน. ข้อมูลจาก <http://www.dopa.go.th> : คนเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2547.
6. Taro Yamane. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาขนาดของประชากรและค่าความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง. 1973. อ้างถึงใน Panu Sittiwong. เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่อง การกำหนด โดยพิจารณาขนาดของประชากรและค่าความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง. 2004. ข้อมูลจาก <http://www.uru.ac.th> : คนเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2547.
7. วรหัตถ์ มีสมบุญรัตน์, พลายนงค์ สภาวะเสถียรณี. การศึกษาประชากรสุนัขในประเทศไทย (Dog ecology study in Thailand). วารสารวิชาการสาธารณสุข 2535;1:316-26.
8. อรสา ยอดศรี, สมพร พรวิเศษศิริกุล. การวิเคราะห์ข้อมูลระบาดวิทยาโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัข จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2536-2538. เชียงใหม่: ฝ่ายสุขภาพสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดเชียงใหม่, 2539.
9. สมาน ทะสังขา. การศึกษาประชากรสุนัขในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (The study of dog ecology in Chiangmai Municipality area). เชียงใหม่: เทศบาลนครเชียงใหม่, 2538.
10. Lumlertdacha B, Wacharaplusadee S, Denduangboripant J, et al. Complex genetic structure of the rabies virus in Bangkok and its surrounding Provinces, Thailand: implications for canine rabies control. The Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene 2006;100:276-81.